پرونده
هادی غلامحسینی
ملیحه مرادی
روز ملی اقتصاد مقاومتی

پرونده «جوان» با موضوع نادیده گرفتن سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در ۸سال گذشته

اقتصاد شرطی فشل را جای «اقتصادمقاومتی» نشاندند

گزارش یک
محسن شاطرزاده

آخرین روزهـای بهمن سال ۱۳۹۲ مقام معظم رهبری با توجه به شرایط کشـور و اتفاقاتی کـه در حـوزه اقتصـاد از طرف قدرت‌هـای سـلطه‌گر و زورگو در سـطح جهان با تحریم‌های ظالمانه و فشـارهای متعدد بین المللی تحمیل می‌شد، سیاست‌های اقتصاد مقاومتی را ابلاغ کردند، براساس این سیاست‌ها نیاز بود دولت در حوزه اقتصاد رویکرد اقتصاد مقاومتـی را در پیش بگیرد رویکردی که ویژگی‌های آن در حـوزه اقتصاد یک رویکرد جهـادی، انعطاف‌پذیر، فرصت‌سـاز، مولد، درون‌زا، پیشرو و اقتصاد برونگر باشد.

براسـاس ویژگی‌ها و نـگاه فوق دولـت موظف بود که سیاسـت‌های اقتصاد مقاومتـی را در حوزه‌های مختلف اقتصاد به گونه‌ای پیش ببرد که اقتصاد بدون وابستگی به خارج از کشور و با وجود شرایط تحریمی ظرفیت‌های درونی اقتصاد را به شکلی فعال کند که علاوه تأمین بازارهای داخلی کشور در حوزه صادرات نیز پیشرو باشد این توضیح لازم است که سیاست‌های اقتصاد مقاومتی نه تنها به دنبال منزوی کردن اقتصاد نبود بلکه با فعال‌سازی تمامی ظرفیت‌های موجود از جمله ظرفیت‌های برون‌مرزی به دنبال تقویت اساسی و پایدار حوزه تولید بود.

بخشی از سیاست‌های اقتصاد مقاومتی که تأکید مقام معظم رهبری بر آنها بود عمدتاً به حوزه دانش‌بنیان برمی‌گردد که شامل افزایش سهم تولید و صادرات و خدمات دانش‌بنیان و تکیه بـر تولید دانش‌بنیان می‌شـود، قسـمت عمده این سیاسـت‌ها نـگاه به اقتصادمقاومتـی در حوزه بین‌المللی و دیپلماسـی اقتصادی اسـت بـه عبارتـی بیـش از ۶۰درصد از سیاسـت‌های ابلاغی به دیپلماسـی اقتصادی ناظر است و فعال شدن دیپلماسی اقتصادی ما در خارج از کشـور که متأسـفانه دولت یازدهـم و دوازدهم توجهی به این سیاست‌های ابلاغی نکرد هرچند که با تأکیدات مقام معظم‌رهبری مبنی بر ایجاد قرارگاه اقتصاد مقاومتی، معاون اول رئیـس دولت یازدهم به عنوان فرمانده قـرارگاه اقتصاد مقاومتی تعیین و پروژه‌هایی هم در این حوزه احصا شـد، متأسفانه با توجه به اینکه اعتقاد درست و دقیقی نسبت به این موضوع در دولت یازدهم و دوازدهم وجود نداشـت موضـوع اقتصاد مقاومتـی به طور جـدی پیگیری نشد و ظرفیت‌های بی‌شمار درونی کشور یکی پس از دیگری روبـه اضمحلال و رکود رفتنـد. به عنوان مثال ظرفیت ترانزیتی کشـور به هیـچ وجه مورد استفاده قرار نگرفت. ظرفیت کریدور شمال به جنوب، ظرفیت شرق به غرب، ظرفیت همسایگان از جمله ظرفیت‌های عظیمی بود که می‌توانستیم به خوبی از آنها بهره‌مند شویم ولی استفاده نکردیم.

در مـورد همسـایگان باید گفت که حجـم تجارت خارجی ما که شامل ۱۵کشـور همسایه هستند در حدود ۲هـزارو ۵۰۰ میلیارد دلار هسـت (مجموع صـادرات و واردات) کـه از ایـن میـزان حـدود هزارو ۳۰۰میلیارد دلار واردات کشـورهای همسایه ماست، به راحتی می‌توانستیم سهمی از این صادرات و حتی واردات را از آن خود کنیم، اما این سیاست‌ها در هشت‌سال گذشته جدی گرفته نشد.

> موانع اقتصادی مقاومتـی عمدتاً به دو دسته قابل تقسیم هستند، اول تحریم بیرونی و بین‌المللی توسـط قدرت‌های زورگـو و غـرب، دوم تحریم‌هـای داخلی؛ در ایـن بین بیشـتر از آنکه از تحریم‌هـای بیرونـی لطمـه بخوریم از تحریم‌هـای داخلی لطمـه می‌خوریم

به ندرت کشوری در جهان پیدا می‌شود که موقعیت بی‌نظیری مشابه ایران داشته‌باشد ۱۵ کشور در همسایه ما قرار دارد ولی ما نتوانستیم به درستی از این فرصت استفاده کنیم. در حوزه‌های دیگر مثل دانش‌بنیان‌ها و حوزه انرژی بحث‌های مربوط به سیاست‌های منطقه‌ای همکاری‌ها با جنوب رها شد. ما فرصت‌های اقتصادی را با نگاه اقتصادمقاومتی به طور خاص از دست دادیم، زیرا دولت یازدهم و دوازدهم روابط با غرب را برگزیده بود و متأسفانه این نگاه ارتباط با غرب و توسعه روابط آنها با بحث متوقف شدن و شرطی شدن اقتصاد داخلی مواجه شد که خوشبختانه جبران این فرصت از دست رفته را دولت سیزدهم شروع کرده و امیدواریم که با تأمل و برنامه‌ریزی دقیق خسارت‌های از دست رفته را جبران کند.

در حوزه اقتصـاد مقاومتی اقدامـات حداقلی انجام شده که در دولت سیزدهم به نظر می‌رسد عملیاتی شـدن این سیاست‌ها شتاب بیشـتری گرفته‌است به طور نمونه در حوزه تجـارت خارجی و همچنین ارتباط اقتصادی با همسایگان شاهد بهبود وضعیت می‌باشیم. از مهم‌ترین ظرفیت‌های ما ظرفیت کریدور جنوب و شمال اسـت که در حدود ۳۰۰میلیون تن ظرفیت انتقال بـار در این کریدور وجـود دارد و ما باید حلقه‌های جاده‌ای و ریلـی در این کریدور که از چابهار و بندرعباس شروع می‌شود به سمت شمال در آستارا و آذربایجان و نهایتاً سن‌پترزبورگ در روسیه و شاخه دوم از سمت گرجستان به سمت اروپا می‌رود را تکمیل کنیم.

بر اساس سیاست‌های ۲۴بندی اقتصاد مقاومتی باید موانع پیش پای تولید برداشته شود، اما در حوزه تولید حمایت کاملی صورت نگرفت هـر چند که در حال حاضر این حمایت‌ها شروع شده و رفع موانع تولید و پشتیبانی از تولید اقدامات جدی در حال انجام هست و امیدواریم که تا سال آینده شاهد نتایج آن باشیم ما ظرفیت‌های عظیمی در بخش تولید داریم که راکد مانده‌اند. در صنایع بیش از ۲هزار بنگاه در گرو بانک‌ها هسـتند و به دیل بدهی تعطیل شـدند. ۶۰درصد ظرفیت صنایع ما بلااستفاده است و باید این ظرفیت به مدار تولید بازگردد، موانع و مشکلات صنایع عمدتاً ناشی از نقدینگی و بازار مصرف است.

انحراف نقدینگی به سمت بازارهای غیر مولد و وجود میلیاردها دلار کالای قاچاق در بازارها یکی از عوامل سرکوب تولید و همچنین اقتصاد مقاومتی در ایران اسـت. در حوزه نفت ظرفیت‌های خوبی داشتیم که قبل از برجام بـا دور زدن تحریم‌ها نفت را به فروش می‌رساندیم، اما در دولت یازدهم و دوازدهم اطلاعات و روزنه‌هایی که ایران بر پایه آن تحریم را دور می‌زد لو رفت و در اختیـار غربی‌ها قرار گرفـت، با عنوان همکاری‌های بانکی و برجامی و بسیاری از این راه‌ها بسته شد. در زمینه صادرات نفت و انرژی ظرفیت‌های خوبی در بازار جهان با وجود تحریم‌های موجود داریم کما اینکه در دولت سیزدهم صادرات نفت ۲/۵برابر افزایش پیدا کرده‌است.

موانع اقتصـادی مقاومتی عمدتاً به دو دسـته قابل تقسیم هستند، اول تحریم بیرونی و بین‌المللی توسط قدرت‌های زورگو و غرب، دوم تحریم‌های داخلی؛ در این بین بیشـتر از آنکه از تحریم‌های بیرونی لطمه بخوریم از تحریم‌های داخلی لطمه می‌خوریم.

هشت سال کشور معطل برجام ماند اقتصاد شرطی شد و آمارها نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری خاصی در این سـال‌ها صورت نگرفت و این باعث شـد که نقدینگی به گونه‌ای افزایـش پیدا کند که باتوجه به بدهی و کسری بودجه دولت تورم افسارگسیخته‌ای در سال‌های ۹۸- ۹۹ گریبانگیر کشور شد.

آنچه در حوزه اقتصاد و اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی باید صورت بگیرد اجرای دقیق سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری است و به طور خاص نگاه به درون و توسعه تولیدات ملی ایجادشده و افزایش ثروت ملی و به دست آوردن سهم از بازار بین‌المللی است. تأکید بر استفاده از ظرفیت‌های درونی کشور در حوزه‌های مختلف که امکان‌پذیر است. اگر نگاه ما به داخل باشد با جمعیت ۸۵میلیونی وجود ظرفیت‌های عظیم در داخل کشور بسیاری از مشکلات تحریمی را می‌توانیم پشت سر بگذاریم. هر چند که تحریم برای ما مشکلاتی ایجاد کرده، اما مشکل اصلی ما تحریم بین‌المللی نیست بلکه تحریم داخلی است و حمایت نکردن از اقتصاد مولد داخلی است.

سـاختار بودجه‌ای کشـور یکی از موانع پیش‌روی عملیاتی شدن سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است و در سیاست‌های اقتصاد مقاومتی به کاهش هزینه‌های جاری کشـور و همچنین اصلاح بودجه نیز اشـاره شده‌است. هزینه‌های جاری به شکلی رشد یافته که دولت‌ها به بیان ساده وقت سر خاراندن ندارند. رهبری چهار سال پیش به (رئیس مجلس) وقت دستور دادند که ساختار بودجه تغییر پیدا کند که متأسفانه به این مسئله هم توجه نشد. باید ساختار بودجه کشور تغییر پیدا کند. امیدواریم در دولت جدید موانع تولید که عمدتاً به مسائل بانکی و مالی و مجوزها برمی‌گردد و باعث آزردگی تولیدکننده است برداشته شود.

ما رتبه خوبی در فضای کسب و کار نداریم امیدواریم با حـذف مجوزها و امضاهای طلایـی یک‌قدمی در جهت حمایـت از تولیدکننده برداشته‌شـود. نفس تولیدکننده‌ها به دلیل این نظـام بروکراتیک که در کشور در وزارتخانه‌ها وجود دارد گرفته شده‌است. باید این موانع تا جایی که ممکن است رفع شود و فضای کسب و کار را برای تولیدکننده بهبود ببخشیم.

اقتصاد ما ظرفیت حداقل چند برابر این تولید موجود را دارد و باید بسترهای آن را فراهم کنیم که این امر امکان‌پذیر و شدنی است و شاهد اتفاقات خوبی طی سال‌های آینده خواهیم بود؛ چرا که به نظر می‌رسد سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در دولت سیزدهم مورد توجه قرار می‌گیرد.

کارشناس اقتصادی

نگاه

اقتصاد آسیب‌پذیر ما فهم درستی از اقتصاد مقاومتی ندارد

عطاالله بهرامی
کارشناس اقتصاد

اقتصاد مقاومتـی دو بخش دارد یکی نگاه به بیـرون و دیگری نگاه به داخل اسـت. در بیرون مرز باید نگاه بسیج به نظام بین‌الملل داشته‌باشیم به‌طور کلیشـه‌ای در ایران می‌گویند نظام بین‌المللی یعنی نظام غربی. اگر بخواهیم به نظام جهانی برگردیم باید با غرب رابطه داشـته باشیم که این با واقعیت‌ها در تضاد است.

در بخش داخلی ما یکسـری بمباران در اقتصاد داریم که از داخل اقتصاد را زمین گیر کرده‌اند بحث اول اینکه اقتصاد ایران مالی زده است و بانک‌ها پشت فرمان نشسته‌اند. بازار پول در کشور بی‌قانون است که این عاقبت خوبی ندارد. بحث دوم بحث قیمت‌گذاری است در حالی‌که در شرع مقدس به تأکید گفته شده که قیمت‌گذاری باعث بدعت است. به جای رقابت و شفاف سازی دنبال قیمت‌گذاری هستند که از این اقتصاد مقاومتی وصل و پینه شدن تولید به‌دست نمی‌آید. اقتصاد ما آسیب‌پذیر است و فهم درستی از اقتصاد وجود ندارد که بخواهیم به سمت اقتصاد مقاومتی برویم. اگر الزامات پایه‌ای رعایت نشـود، طبیعتاً آسیب‌پذیری اقتصاد از بین نخواهد رفت برای اینکـه در داخل تدارکاتی برای آن صورت نگرفته است.

اقتصاد ما هم در داخل و هم در خارج آسـیب‌پذیر شده است، اگر مشکلات و مسائل حل شود آن وقت می‌توانیم ادعا داشته‌باشیم که به اقتصاد مقاومتی دست پیدا کرده‌ایم.

دیدگاه

امکانات برای توسعه کارآفرینی و اقتصاد مقاومتی بسیج نشد

یحیی آل اسحاق
وزیر پیشین بازرگانی

سیاسـت‌های کلی اقتصاد مقاومتی کـه مشـتمل ۲۴بنـد اسـت، از منظر زمان‌شناسی در سـال‌هایی ابلاغ شد که ایران در شـرایط تحریم قـرار گرفته‌بود و این ضـرورت دیده می‌شـد که اقتصاد مقاوم‌سازی شـود از این منظر می‌توان سیاست‌های مذکور را که از سوی رهبری ابلاغ شد شـیوه‌نامه و نقشـه راه تقویت اقتصاد نامید.

شاید امروز که تقریباً هشت‌سال از زمان ابلاغ سیاست‌های مذکور می‌گذرد عمدتاً عملکرد دولت در این بخش مورد سـنجش قرار بگیرد که در این حوزه چه دسـتاورد و عملکردی داشته‌اسـت، اما اگر نگاه دقیقی به بند ابتدایی سیاسـت‌های مذکور داشـته باشیم تأمین شرایط و فعال‌سازی تمامی امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور به منظور توسعه کارآفرینی و به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی با تسهیل و تشویق همکاری‌های جمعی و تأکید بر ارتقای درآمد و نقش طبقات کم‌درآمد و متوسط است.

بر اسـاس این بند به این مهم باید توجه داشـت کـه برای همه بخش‌ها وظیفه توسـعه کارآفرینی تعیین شـده است و تمامی امکانات جامعـه باید در خدمـت هدف مذکور قـرار می‌گرفت، متأسفانه آنطور که شـاید و باید در این سـال‌ها به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی توجه نشـد در صورتی که تنهـا در بعد نیروی انسانی ۱۲ تا ۱۵میلیون فارغ‌التحصیل دانشگاهی داریم که از این میان دو یا سـه میلیون نفر به ویژه در رشته‌های فنی و مهندسی بیکار هستند. از نظر توسعه نیروی انسانی ایران جایگاه نخست را در منطقه دارد و در رشته‌های فنی و مهندسی در جهان جایگاه نخست را در اختیار دارد.

نکته

اقتصاد ما باید مقابل تکانه‌های خارجی مقاوم‌سازی شود

امین دلیری
کارشناس اقتصاد

اقتصـاد مقاومتی و شفاف‌سـازی دو مقوله‌ای هسـتند که با یکدیگـر ارتباط تنگاتنگـی دارنـد. در ایـن ارتبـاط باید بستری فراهم شود که فرایندهای تولید، تخصیـص ارز، واردات و صادرات و توزیع، در سـامانه‌هایی خودش را نشان دهد که قابل کنترل باشد و این باعث می‌شود که تخصیص بهینه به طرفـی برود که دولت سیاستگذاری کرده است.

یکی از سیاسـت‌هایی که دولت و بالاتر از آن مقام معظم رهبری به دسـتگاه‌ها اعلام کردند مبحث اقتصاد مقاومتی اسـت که به معنی مقاوم‌سـازی اقتصاد در مقابل تکانه‌های خارجی است که در سال‌های اخیر خیلی مورد توجه قرار نگرفته است که اگر توجه ویژه‌ای به اقتصادمقاومتی، تولید داخل و مقاوم‌سازی اقتصاد شود، این تحریم‌ها و محدودیت‌ها و مشـکلاتی که ما از قبل تحریم در اقتصاد داریم کم اثرتر جلوه می‌کردند.

به هر حال بـا اجرا ایـن سیاسـت می‌توانیم به شفاف‌سـازی و جلوگیری از رانت و فساد دست پیدا کنیم که این دو مقوله باعث آسیب‌پذیری اقتصاد هستند و درآمدها را به طرفی سوق می‌دهند که نباید بدهند. وقتی فساد و زد و بند در اقتصاد باشد قسمتی از درآمدها به جایـی دیگری می‌روند که همان رانت اسـت و باعث آسیب به اقتصاد می‌شود.

با این آسیب‌پذیری که به دلیل رعایت‌نکردن راهبردهای اقتصاد مقاومتی نصیب کشـور شـده کمی در مقابل تکانه‌های خارجی آسیب‌پذیر هستیم، ولی با همه این احوال راه را به پیش می‌بریم. دولت سیزدهم باید توجه کامل به رشد نقدینگی و کاهش ارزش پول ملی، تورم، معیشت داشته‌باشـد و نباید در دام تجربیات تلخ دولت‌های گذشته بیفتد.

لیلاز: اقتصاد مقاومتی یک استراتژی عظیم و یک راهبرد است

گزارش ۲

سعید لیلاز

هر زمان که درآمد نفتی کاهش پیدا می‌کند به فکر اجرای اقتصاد مقاومتی می‌افتیم. اقتصادمقاومتی یک استراتژی عظیم است و یک راهبرد است طبق فرمایشات رهبری باید اقتصاد مقاومتی اجرا شود. اما وقتی پول داریم اقتصاد مقاومتی را فراموش می‌کنیم و وقتی نداریم به فکر اجرای دوباره آن می‌افتیم.

اصولاً مشکلات اقتصادی در ایران هیچ ارتباطی به تحریم و امریکا ندارد، بلکه تمامی مشکلات در داخل ایران است که باید حل شود.

همین الان اگـر مجلـس قانع شـود که ارز ۴هزارو ۲۰۰تومانـی را حـذف کنـد متوجه خواهیم شد که اقتصاد مقاومتی جدی گرفته می‌شود.

در این بین هم هر کس روش اجرای ابراهیم رئیسـی را قبـول نـدارد خودش روشـی را پیشنهاد دهد. ما سال‌هاست میلیاردها دلار را در شکم یک عده رانت خوار ریخته‌ایم، در مورد خودرو هم همینطور است. رئیس‌جمهور خیز عجیبی را برای حل مسئله برداشت ولی نگذاشتند که اجرا شـود. امید ما این بود که مجلس هم با رئیس‌جمهور یکدست می‌شود در حالی که ایـن اتفاق نیفتـاد و اگر بگوییم سالانه حداقل حدود ۱۰۰هزار میلیارد از مابه تفاوت قیمت بازار و کارخانـه خودرو دزدی می‌شـود اغراق نیسـت. دولت هم به محض اینکه می‌خواهد دست به اصلاح بزند همگی به فکر منافع حزبی و شخصی خودشان هستند و فراموش می‌کنند.

اسـتراتژی اقتصاد مقاومتی با این مسـائل بیگانه اسـت، باید یـک برنامه منسـجم و سختگیرانه‌ای باشـد که طی آن بگوییم از هدر دادن یک ریال هم جلوگیری می‌کنیم. ما سمت‌گیری‌های زیادی در دولت رئیسی دیده‌ایم ولی اجرا نشده است یا فرصت اجرا پیدا نکرده است. هنوز هم فرصت باقی‌مانده اسـت برای اینکه دولت سیزدهم طرح‌های خود را اجرا کند. ولی می‌بینیم که بیشـتر مقاومت‌ها ربطی به جناح‌های سیاسی ندارد و بیشتر بحث منافع مطرح است. اگر دولت در سال آینده قیمت دلار ۴هزارو ۲۰۰تومانی را حذف کرد و اجازه ندهد که قیمت به‌صورت سرکوب شـده پایین بیاید و تورم را کنترل کردنـد آن وقـت می‌گوییـم کـه اقتصاد مقاومتی درحال تحقق اسـت. وقتی به‌طور متوسط ۴هزار و ۲۰۰میلیارد تومان روزانه پول جدید وارد اقتصاد ایران می‌شود، چطور ممکن اسـت با این تورم کمر شکن بتوانیم اقتصـاد مقاومتی را پیش ببریـم چون این نقدینگی جدید منجر به فشـار شـدید به اقشار فرو دسـت می‌شـود و برای اینکه به اقشار فرودسـت کمک کنیم باید به امریکا باج بدهیم و برجام را امضا کنیم و پول نفت بگیریـم و تبدیل کنیم به خـوراک بعد هم بدهیم افراد بخورند و که آرام شوند.

پس باید اول جلوی نقدینگی و رشـد تورم را بگیریم و راه بعد مبارزه با فسـاد است به‌ویژه فساد در شبکه بانکی در بخش غیر دولتی. در حال حاضر گرفتن یک مجوز در هر زمینه‌ای چه برای تولیـد و چه برای کسـب و کار و یا حتی بیمارسـتان برای مداوای مردم، امکان پذیر نیسـت. در اقتصادی که جلوی کسب و کار گرفته شـده هرگز رنگ و روی مقاومتی را نخواهد دید.

اقتصاد مقاومتی را دنبال می‌کردیم گیر ارز ترجیحی نمی‌افتادیم

علی حیدری کارشـناس اقتصادی معتقد اسـت: تأمین امنیت غذایی و دارویی یکی از موارد مورد اشـاره در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی اسـت، اما با وجودیکه هشت‌سـال از ابلاغ این سیاست‌ها می‌گذرد، متأسفانه اقتصاد ایران با چالش ارز ترجیحی ۴هزارو ۲۰۰تومانی روبه‌رو است و سالانه بیش از ۱۰میلیارد دلار ارز ارزان برای واردات دارو و غذا صرف می‌شود.

وی افزود: اگر در سال ۹۲ سیاسـت‌های کلی اقتصاد مقاومتی جدی گرفته می‌شد، بی‌شک امروز نباید اقتصاد ایران با مشکل تأمین ارز ارزان برای واردات غذا و دارو روبه‌رو باشد و همچنان نیز ندانیم در حوزه‌های مذکور چشم‌انداز آتی به چه شکل است.

به گفته وی: اگر قرار باشـد ارز ارزان به واردات غـذا و دارو تخصیص یابد عملاً تولید محصولات وارداتی در دستور کار قرار نمی‌گیرد کما اینکه در دهه‌های اخیر نیز اصلاً مقوله جایگزینی و تولید محصولات و کالاهای وارداتی در حوزه‌های مهمی چون غذا و دارو مورد توجه قرار نگرفته‌است. این کارشناس اقتصادی تصریح کرد: سیاست‌های اقتصاد مقاومتی از برنامه‌ریزان و سیاستگذاران می‌خواهد که در رابطه با تأمین امنیت غذایی و دارویی کشور اقدام و عمل کنند که اگر در هشت‌سال گذشته چنین می‌شد، امروز حداقل به جای واردات ۱۰میلیارد دلار واردات غذا و دارو به‌طور مثال ۴میلیارد دلار واردات داشتیم. هر چند هشت‌سال را برای عملیاتی کردن سیاسـت‌های اقتصاد مقاومتی از دست دادیم و در این سال‌ها بسـیاری از شاخص‌های اقتصادی ایران نیز با ضعف همراه شد، اما امید است دولت سیزدهم به سیاست های اقتصاد مقاومتی توجه داشته باشد زیرا با عمل به این سیاست‌ها می‌توان امید داشت که اقتصاد شفاف شود، صادرات محصولات نفتی و غیرنفتی و تجارت خارجی هدفمند متنوع و به جهت تحریم مقام‌سازی شود و بسیاری از رخدادهای مثبت دیگر در اقتصاد رقم بخورد.